

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 2 november 2005

Mål nr

B 3193-05

I

KLAGANDE

LG

Ombud och offentlig försvarare: Advokat HH

MOTPART

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. ED

3. CG

Ombud och målsägandebiträde för 2 och 3: Advokat ACW

4. FG

5. SG

6. TG

Särskild företrädare för 4-6: Jur. kand. MR

II

KLAGANDE

1. Riksåklagaren

2. FG

3. SG

4. TG

Särskild företrädare för 2-4: Jur. kand. MR

MOTPART

LG

Ombud och offentlig försvarare: Advokat HH

SAKEN

Våldtäkt m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 12 juli 2005 i mål B 3529-05

_____

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar på det sätt hovrättens dom i ansvarsdelen att åtalet för våldtäkt ogillas och att påföljden bestäms till fängelse två år sex månader.

I skadeståndsdelen ändrar Högsta domstolen på det sätt hovrättens dom att det belopp som LG har att utge till CG bestäms till åttiotusen (80.000) kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 1 april 2005 till dess betalning sker.

För försvaret av LG i Högsta domstolen tillerkänns HH ersättning av allmänna medel med femtiofyrtusenfemhundra nittio två (54.592) kr, varav 39.312 kr för arbete, 4.162 kr för tidspillan, 200 kr för utlägg och 10.918 kr för mervärdesskatt.

PEE, som tidigare varit förordnad som offentlig försvarare för LG i Högsta domstolen, tillerkänns ersättning av allmänna medel för detta uppdrag med tjugotretusen och fyrtiofyra (23.143) kr, varav 15.120 kr för arbete, 2.775 kr för tidspillan, 620 kr för utlägg och 4.628 kr för mervärdesskatt.

ACW tillerkänns för sitt uppdrag som målsägandebiträde för CG och ED ersättning av allmänna medel med trettioåtta tusentvå hundra sjuttiofyra (38.274) kr, varav 29.232 kr för arbete, 1.387 kr för tidspillan och 7.655 kr för mervärdesskatt.

MR tillerkänns såsom särskild företrädare för TG, FG och SG ersättning av allmänna medel med trettiosextusentvåhundratjugonio (36.229) kr, varav 26.208 kr för arbete, 2.775 kr för tidsspillan och 7.246 kr för mervärdesskatt.

Kostnaderna för försvaret, målsägandebiträdet och den särskilda förträdaren skall stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

LG har yrkat att åtalet i dess helhet ogillas och att skadeståndsyrkandena lämnas utan bifall.

Riksåklagaren har yrkat att åtalet skall bifallas även i den del som anges i åtalspunkten 3.1 och att LG vid ett bifall till detta yrkande skall dömas till ett längre fängelsestraff.

FG, SG och TG har yrkat att åtalet skall bifallas även i den del som anges i åtalspunkten 3.1 samt att deras skadeståndsyrkanden då också skall bifallas fullt ut.

Part har bestritt motparts ändringsyrkande.

DOMSKÄL

Skuldfrågan

Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning är brott som grundas på enskilda, preciserade gärningar som i sig är straffbelagda. För straffansvar

krävs att var och en av dessa gärningar utgjort led i en upprepad kränkning av den utsattes integritet och att gärningarna varit ägnade att allvarligt skada hans eller hennes självkänsla (4 kap. 4 a § brottsbalken). Som Högsta domstolen också uttalat i NJA 2004 s. 437 kan det till grund för en fällande dom vara godtagbart att, förutom vissa detaljerat beskrivna och tidsbestämda gärningar, lägga gärningar av likartat slag som begåtts under en viss tidsperiod och där det hålls mera öppet exakt tidpunkt, plats och kanske även tillvägagångssätt för respektive gärning.

CG och LG har under förhören i Högsta domstolen i allt väsentligt lämnat samma berättelser som antecknats i tingsrättens dom. Genom dessa berättelser och utredningen i övrigt har kommit fram att det varit mycket vanligt att bråk förekommit mellan LG och CG under den i målet aktuella tiden. Bråken har i allmänhet uppkommit när de eller i vart fall den ene av dem varit påverkad av alkohol och börjat med gräl och hård ordväxling, ofta i närvaro av sönerna eller någon av dem. Polis har vid skilda tillfällen kallats till hemmet när bråken urartat. Både LG och CG har gjort polisanmälningar om våld från den andres sida. CG har också gjort anmälningar om hot. Hon har senare tagit tillbaka anmälningar som hon gjort. Enligt vad CG uppgett såg hon ingen möjlighet att ta sig ur sin situation, eftersom hon och sönerna var helt beroende av LG för sin försörjning och hon var rädd att förlora vårdnaden om dem. CG har vidgått att hon hade alkoholproblem under den i målet aktuella tiden men uppgett att hon, sedan hon lämnat LG, inte längre nyttjar eller känner behov av alkohol.

Av särskild betydelse för prövningen av frågan om LG begått de brott som han nu ställts till ansvar för är vilken tilltro som kan fästas till CGs uppgifter. LG har i Högsta domstolen till stöd för att hon inte är trovärdig

åberopat ett utlåtande, dagtecknat den 18 september 2005, av överläkaren JL. I utlåtandet görs allmänna uttalanden om alkoholisters bristande trovärdighet. Dessa uttalanden grundas emellertid inte på något sammanträffande med eller undersökning av CG och kan inte tilläggas någon betydelse i målet.

CG har under förhöret här, liksom tidigare i målet, lämnat en utförlig berättelse. Hon har berättat under påtaglig sinnesrörelse och har vid flera tillfällen fallit i gråt när hon berättat om sina och sönerns upplevelser. Som tingsrätten har anfört är trovärdigheten av hennes berättelse hög bl.a. mot bakgrund av den mängd detaljer som hon har haft till stöd för sitt minne och som tyder på att det hon berättat är självupplevt.

Såvitt gäller händelserna i åtalspunkterna 1 och 3 vinner CGs uppgifter i stora delar stöd av sönerns utsagor och åberopad vittnesbevisning samt förebragta rättsintyg. Sönerns berättelser grundar sig på direkta iakttagelser eller på egna upplevelser, medan vittnenas uppgifter enligt vad de själva uppgett utgår från vad de fortlöpande och efter hand har fått höra i samtal med CG under den aktuella tiden. Vad gäller åtalspunkterna 1.2 och 1.6 stöds CGs uppgifter också av vad dottern KD berättat om under förhöret med henne gällande åtalspunkten 4. Vid en samlad bedömning finner Högsta domstolen styrkt att LG utövat det våld och det hot som påstås i åtalspunkterna 1 och 3.

Enligt åtalspunkten 3.1 har LG ofredat sönerna genom att vid ett stort antal tillfällen ha låtit dem bevittna det upprepade våld och de många hot som han utsatt CG för.

För straffrättsligt ansvar krävs att LG har ofredat sönerna i den mening som avses i 4 kap. 7 § brottsbalken. Enligt detta lagrum krävs för att ett ofredande skall anses ha förelegat att någon handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan. Påföljden för detta brott är böter eller fängelse i högst ett år.

Att det för barn generellt sett innebär en allvarlig påfrestning att behöva bevittna övergrepp från den ena förälderns sida mot den andra kan inte betvivlas. Intresset av att skydda barn från sådana upplevelser har legat till grund för utformningen av den nya punkt 8 i 29 kap. 2 § brottsbalken som trädde i kraft den 1 juli 2003. Man införde då en särskild straffskärpningsgrund för fall då ett brott varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person (prop. 2002/03:53).

LGs övergrepp mot CG ägde enligt vad utredningen ger vid handen i betydande utsträckning rum i närvaro av sönerna eller något eller några av dem. På grundval av vad sönerna har berättat vid förhören i hovrätten står det klart att det har varit förenat med ett starkt obehag för dem att behöva bevittna dessa övergrepp. LG synes visserligen ha varit helt likgiltig för att han med sitt hänsynslösa beteende utsatte sönerna för dessa upplevelser. Det skulle emellertid otvivelaktigt innebära en pressad tolkning av straffbestämmelsen, om LG skulle anses ha gjort sig skyldig till ett ofredande. Något stöd för en sådan tolkning finns inte vare sig i lagmotiven eller i hittillsvarande praxis. Man kommer inte ifrån att en sådan tillämpning i fall av nu aktuellt slag skulle i viss mån få karaktär av en dubbelbestraffning med hänsyn till den förut återgivna straffskärpningsgrunden i 29 kap. 2 § 8 brottsbalken. En sådan tillämpning

av straffbestämmelsen skulle också kunna ge upphov till besvärliga gränsdragningsproblem i andra fall då någon haft obehag av att ha kommit att bevittna ett våldsbrott eller annat övergrepp.

Det anförda innebär att det saknas tillräckliga skäl för att i rättstillämpningen utvidga utrymmet för bestämmelsen om ofredande på sådant sätt att det som lagts LG till last under åtalpunkten 3.1 skall bedömas som en särskild brottslig gärning.

Då LG befunnits övertygad om övriga i åtalpunkterna 1 och 3 upptagna, upprepade kränkningar av CGs och sönernas integritet och då gärningarna måste anses ha varit ägnade att allvarligt skada deras självkänsla skall hovrättens domslut såvitt avser dessa båda åtalpunkter stå fast.

Vad gäller åtalet för våldtäkt innefattar åtalpunkten 2 ett påstående om att LG tilltvingat sig ett samlag med CG någon gång under år 2003. Medan CGs uppgifter om övriga övergrepp har präglats av stor detaljrikedom även i fråga om de omständigheter som föregick och inträffade efter övergreppen saknas sådana uppgifter när det gäller den påstådda våldtäkten. Hon har inte närmare kunnat placera händelsen i tiden. Allmänt har hon emellertid uppgett att hon under den tid fridskränkningen enligt åtalpunkt 1 pågick kände motvilja mot sexuell samvaro med LG men ofta ändå ansåg sig böra göra honom till viljes när han insisterade på att de skulle ha samlag. Ibland motsatte hon sig dock sexuellt umgänge med honom, men det brydde han sig inte om, vilket fick till följd att hon utsattes för ett flertal påtvingade samlag från hans sida under den aktuella tiden. Det med åtalet avsedda tillfället har hon sagt sig minnas särskilt, eftersom LG för att slippa höra

hennes protester placerade en kudde över hennes ansikte under den dryga minut då han genomförde samlaget.

I fråga om påstådd brottslighet av nu aktuellt slag saknas ofta liksom i förevarande fall vittnesiakttagelser och teknisk bevisning. I enlighet med vad som uttalades i rättsfallet NJA 1991 s. 83 hindrar detta inte att bevisningen ändå kan vara tillräcklig för fällande dom, förutsatt att domstolen genom den utredning som förebringats i målet finner det ha blivit ställt utom rimligt tvivel att den åtalade har gjort sig skyldig till vad som lagts honom till last. Så t.ex. fanns i det nämnda fallet stödbevisning bl.a. i form av uppgifter som kvinnan lämnat till sin mor och sin syster. Någon stödbevisning av det slaget finns inte i förevarande mål när det gäller den påstådda våldtäkten. CGs väninna MH har visserligen i sitt vittnesmål uppgett att CG under deras gemensamma promenader kommit att berätta om att hon inte fick vara i fred sexuellt för LG, men detta uttalande sådant det återgetts i vittnesmålet behöver inte syfta på att någon våldtäkt ägt rum utan kan likaväl vara förenligt med vad CG berättat om att LG ofta insisterat på att de skulle ha samlag trots den allmänna motvilja som hon hade mot sexuellt umgänge med honom.

Det finns alltså i denna del inte någon annan utredning än CGs egna uppgifter. I enlighet med vad som sagts i det föregående har dessa visserligen hög trovärdighet och denna förringas inte av att gärningen kom att anmälas först lång tid efter det att brottet påstås ha begåtts, i samband med att CG hördes om de andra brotten. Avsaknaden av stödbevisning i förening med den stora vagheten i tidsangivelsen för det påstådda brottet – som enligt henne kan förläggas till någon gång under år 2003 – och de svårigheter som till följd härav förelegat för LG att föra motbevisning leder

sammantaget ändå till slutsatsen att det inte kan anses vara ställt utom rimligt tvivel att LG gjort sig skyldig till den påstådda våldtäkten. Åtalet för våldtäkt skall därför lämnas utan bifall.

I fråga om åtalspunkten 4 delar Högsta domstolen den bedömning i skuldfrågan som tingsrätten och hovrätten gjort. LG skall därför dömas för misshandel.

Påföljds- och skadeståndsfrågorna

Det våld som LG utövat mot CG, sönerna och ED har inte lett till några allvarliga skador. Av rättsintyg och CGs egna uppgifter framgår att hon erhållit blåmärken på kroppen och i ansiktet av sparkar och slag samt blivit blodig på armar och ben när hon pressades mot glassplittret (åtalspunkten 1.5). Även den misshandel som ED utsatts för ledde till blåmärken. Beaktas bör också att det måste antas att CGs beteende under alkoholpåverkan i vissa fall kan ha haft viss betydelse för den utveckling bråken mellan makarna fått.

Ansvaret på LG vilar dock tungt. De grova kränkingsbrott som han befunnits övertygad om har ägt rum under lång tid och vittnar om stor hänsynslöshet. Vid bedömningen av straffvärdet är i synnerhet att beakta att LG genom upprepat våld och hot kränkt hustru och barn i deras hem, där de har särskilt berättigade krav på att få känna sig trygga. Vad gäller barnen har han ryckt undan den tillit som ett barn behöver få ha till sina föräldrar, och han har utsatt dem för den otrygghet som också kränkningen av deras mamma CG har inneburit (jfr 29 kap. 1 § andra stycket och 2 § 3 brottsbalken samt sistnämnda paragraf punkten 8 i lydelse från den 1 juli

2003). Den brottslighet som LG övertygats om förskyller ett straff om fängelse två år sex månader.

Vid ovan angiven utgång i ansvarsdelen skall skadestånd till CG utgå endast för den kränkning och sveda och värk som det grova kvinnofrids brottet åsamkat henne. Högsta domstolen finner skälig kränkningssättning vara 60.000 kr och skälig ersättning för sveda och värk 20.000 kr. Såvitt gäller skyldighet för LG att betala skadestånd till sönerna och ED skall hovrättens domslut fastställas.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Regner, Pripp (referent),
Lundius och Calissendorff
Föredragande revisionssekreterare: Arvidsson